

УДК 37(091)Франко

Володимир МИКИТЮК

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української літератури імені Михайла Возняка,
ДВНЗ «Львівський національний університет імені Івана Франка»,
вул. Університетська, 1, 79000, м. Львів, Україна
e-mail: ilkovycz@gmail.com

ФОРМИ І МЕТОДИ ДИДАКТИЧНОГО ВПЛИВУ ІВАНА ФРАНКА

У статті йдеться про актуальність педагогічної концептосфери Івана Франка, демократизм і гуманізм його освітнього дискурсу, що цілком заснований на західноєвропейському цивілізаційному досвіді. Українська педагогіка не відзискала своєчасно погляди Франка на едукацію, його дидактичні ідеї, і сьогодні все ще постать мислителя в історії національної педагогіки сприймається шаблонно і тенденційно. У статті доведено, що Франкові аксіологічні цілі і методи освіти еволюціонували поступово. Досліджено позакурікулярну діяльність педагога, діяльність поза межами навчальних закладів і навчальних програм, класифіковано форми і методи педагогічної роботи Франка. Наголошено, що виховати і сформувати національно свідому особистість можна лише у своїй національній державі.

Ключові слова: Історія педагогіки, Іван Франко, курікулум, методи педагогічного впливу, антиавторитарна педагогіка, дискурсивна проза.

Педагогічна теорія ніколи не постає «сама в собі», а завжди є вираженням певного ширшого, як правило, загального філософського погляду на світ, становить його своєрідну екземпліфікацію через з'ясування і засвоєння методології багатьох прикладів попередніх освітніх практик, окремих авторських методик, підтвердження дидактичними результатами, зразками, прикладами. Українська педагогіка не відзискала своєчасно погляди Франка на едукацію, його дидактичні ідеї, і сьогодні все ще постать мислителя в історії національної педагогіки сприймається шаблонно і тенденційно.

Системний і найбільш повний аналіз останніх публікацій про педагогічну концептосферу І. Франка представлено у навчальному посібнику автора [5]. Основною проблемою рецепції педагогічної спадщини Франка є поширена практика розглядати її як константу, як щось стале, незмінне, «єдиноправильне». Між тим, педагогічну парадигму вченого треба сприймати тільки діахронно, у розвитку. Врешті так, як цю проблему вирішило літературознавство: 1) творча методологія І. Франка формувалась еволюційно упродовж усього життя письменника; 2) ранній Франко перебував під впливом романтично-ідеалістичного спрямування літератури; 3) захоплення філософією позитивізму зумовило реалістичний тип творчості; 4) в ідейно-естетичних пошуках митець часто випереджав й визначав розвиток національної літератури; 5) визначальною рисою художнього методу І. Франка була здатність синтезувати; 6) засвоєння інтернаціональних естетичних канонів у

творчості Франка мало характер інтеграційного взаємозбагачення [2]. Ці постулати є продуктивними і щодо педагогічного дискурсу мислителя, котрий не можна розглядати окремо від загального інтелектуального мейнстріму Франка. Не менш продуктивною для нашого ракурсу освоєння спадщини мислителя є періодизація еволюції його світоглядних позицій, що її запропонував у новаторській книзі про Франка Б. Якимович [9, 108].

Переважна більшість Франкових рефлексій на педагогічні проблеми позначена позитивістською філософією людини і суспільства, однак загалом у вченого концепція людини, погляди на дійсність, аксіологічні цілі і методи освіти еволюціонували поступово, скажімо метафорично – від «романтизму» до «модернізму», від «природовідповідності Песталоцці» до «педагогіки прагматизму Джона Д'юї». Очевидно, що внаслідок особистої неприсутності Франка в освітніх інституціях, можна вести мову лишень про авторську, індивідуальну програму педагогічної діяльності, яку він і реалізовував. Тобто, йдеться власне про позакурікулярну діяльність педагога, діяльність поза межами навчальних закладів і навчальних програм. В актуальному академічному довідковому виданні з педагогіки «Енциклопедія освіти» М. Лещенко визначає «Курікулум» як «поняття, яке використовується в порівняльній педагогіці для характеристики дидактичних особливостей функціонування зарубіжних навчальних систем» та зазначає, що цей «термін запозичений з англійської мови і в дослівному перекладі означає

навчальний план, навчальна програма»¹ [4, 443]. Тобто, наголосимо на факті, що Франкове зосередження на позапрограмній навчальній діяльності було вимушеним, а його теоретична і практична педагогічна праця – позакурікулярною стосовно офіційних освітянських закладів, хоча він і готував себе до кар'єри гімназійного (університетського) вчителя. Історія не знає умовного способу, однак наша педагогіка та академічне літературознавство надзвичайно багато втратили від того, що Франко не посів кафедру української словесності Львівського університету. Все ж таки, – прочитавши лише знану габлітаційну лекцію, він став ментором* свого народу, бо реалізував свої дидактичні концепції в художній творчості, науковій роботі, публіцистиці та громадському житті.

Чи не обов'язковою рисою характеру визначного педагога має бути прагнення лідерства, бажання першості у навчанні, літературних і наукових спробах, незалежність й оригінальність мислення, критицизм стосовно наявного стану суспільства, відвага і здатність іти всупереч, за словами самого Франка – «проти рожна перти». В особистості Франка це були домінуючі складові із раннього дитинства, звідти – блискучі успіхи у навчанні відразу за певним «заціпенінням» після зіткнення із шкільним догматизмом та схоластикою, постійна самоосвіта і дуже інтенсивне як на школяра, а потім – гімназиста, навчання інших. Це і було його життєвою мрією, планом на життя, допоки письменницька і, головне, – політична діяльність не перекреслила їх. Попри жорстку, максималістську критику «урядження» освітою та справді низького методичного і наукового рівня тодішньої школи, що пронизує більшість текстів про школу Франка, він зустрів у своєму житті справжніх педагогів і під їхнім впливом вже з гімназійної лавки готувався до викладацької кар'єри. Його велика, як на той час, бібліотека формувалась значною мірою, особливо у гімназії, за репетиторські послуги: «Я діставав книжки переважно від товаришів за те, що помагав їм у шкільних заняттях, а дещо купував за гроші, зароблені також із лекцій (*приватні уроки* – В. М.) і ошаджені на їді та одязі» [7, 320]. Розуміння значення книгозбірень, глибокий аналіз структури, вад, але й незамінних достоїнств, які несуть для освіти (особливо гуманітарної) бібліотеки, засвідчують

ще зовсім ранні Франкові студентські статті 1878 року («Допис про Дрогобицьку гімназію», «Ученицька бібліотека у Дрогобичі», «Передне слово від видавництва “Дрібної бібліотеки” [до книги: Добролюбов Николай Андрійович. Значіння авторитету в вихованні]» 1879 року, рецензія 1881 року на «*Studien auf dem Gebiete der ruthenischen Sprache von Dr. Emil Ogonowski. Lemberg. Verlag des ruthenischen Ševčenko-Vereins 1880*»; пізніші «Ревізія шкільних бібліотек», «Педагогічні невідгласи», «Конечність реформи учення руської літератури по наших середніх школах» (1884), «[Уривок передмови до задуманого “Порадника для читачів”]» 1891 року та десятки інших.

Важливою формою педагогічного впливу та комунікації (крім книгозбірні) для молодого Франка був співацький хор. І то не будь-де, а на природі, де пісня особливо прониклива й органічна, дозволяє пізнати кожну людину у всій глибині і неповторності. Хрестоматійно відомим є вислів Гете: «Природа – єдина книга, кожна сторінка якої наповнена глибоким змістом». Франкова пристрасть до пленеру, його природовідчування були дуже глибокими. Прикладом для нього стала педагогічна практика гімназійного вчителя у Дрогобичі Івана Верхратського, який організував регулярні виїзди чи, точніше, навчальні виходи, на лон природи. Пожиттєве хобі Франка – рибальство і збирання грибів, – врешті теж стали і засобом педагогічного впливу як на своїх дітей, так і на багатьох знайомих. Відображено це й у багатьох його художніх текстах, спогадах, розповідях сучасників.

Загальновідомою є ціложиттєва Франкова драма боротьби із власними «романтичними скоками» (*метафора Михайла Драгоманова* – В. М.), придушення, «притлумлення», правдива «війна» із самим собою за право написання текстів емоційних, за тодішніми визначеннями – ідеалістичних, його «смеркальний» жаль за «ненародженими дитьмитворами», що ними він пожертвував, змушений виконувати важку «каменярьську» роботу. У цих рефлексіях відчитуємо важливий педагогічний посил Івана Франка: навчити любити у школі можна тільки таку поезію – первозданну, глибокоемоційну, ірраціональну. Власне, описана у романі «Не спитавши броду» лектура текстів Антонія Трацького, через які герой пізнавав літературу, це великою мірою авторів шлях, а цей Франків «роман виховання» (*дефініція І. Денисюка* – В. М.) вказує на ще

¹ Зазначу, що взагалі-то це слово латинського походження, а відповідно до сучасного українського правопису правильно писати «*курукуліум*», однак існує певна інерція-традиція вживання цього терміна в українській педагогічній дорадянській і діаспорній літературі.

* Ім'я Ментора, наставника Одисеєвого сина Телемака з Гомерової поеми, головне використовуємо у переносному значенні щодо нудної людини, яка любить всіх повчати чи моралізувати. Рідше – у прямому позитивному значенні стосовно мудрого вчителя, професора, вихователя, лектора.

декілька важливих форм впливу на учнів, методологічних концептів навчання і виховання. Зокрема, наголошено на тому, що шкільна наука є лише першим етапом підготовки до всього подальшого самостійного життя, що завдання учителя у його спілкуванні з підопічними у школі і поза школою «научити мізком рушити», приготувати їх до самоосвіти, самостійного і критичного засвоєння знань. Либонь, і сьогодні можемо сказати, що школа головно звертає увагу на організацію і методику засвоєння учнями якнайбільшої кількості інформації, але ж це є лише першим етапом і суто інструментальною справою, що позбавлена загальнокультурних і педагогічних вартостей. Співпраця учителя та учня в позаурочний час, формування лектури для самостійного читання та вільне обговорення прочитаних текстів, неформальне спілкування під час мандрівок, походів, у літніх таборах, участь у позаурочному шкільному житті, особистий приклад учителя для морального розвитку особистості учня – це лише окремі педагогічні постулати, що їх акцептував Франко та пізнавав через аналіз власних вчинків та поведінки своїх друзів і знайомих під час навчання в гімназії та університеті.

Продуктивним для нашого ракурсу дослідження теж є судження І. Денисюка про констеляцію педагогічного циклу («відреставрований» роман «Не спитавши броду» та низка текстів про школу і освіту творять цикл та метажанр: роман виховання у новелах [3, 174–179]), а також відчитання Франкової методології стереометричної інтерпретації літературного тексту, детально окресленої у «Борисі Грабі», як інструментарію літературознавчої герменевтики. Загалом же оповідання посідає одне із центральних місць у педагогічному доробку Івана Франка. Цей художньо-педагогічний текст (львівські студенти-філологи на заняттях з методики викладання української літератури назвали «Бориса Граба» «методичкою» для вчителя-початківця) є улюбленим для дослідників педагогічних поглядів Франка. У рецепції «Бориса Граба» співіснують тенденції відчитування власне життєпису письменника, історії тексту та кола проблем, тем, топосів, порушених у творі, а також цілісної культурної візії, яку часто вважають важливішою від виключно літературного аспекту. Є підстави вважати Франкові твори про школу, зокрема оповідання «Борис Граб», виявом незалежного творчого мислення, художнього аналізу проблем тогочасних освітянських інституцій, а не фактографічним фіксуванням реального життя, як часто трактують Франкову спадщину. Такий підхід до белетристики спричиняє певне ігнорування філологічного і

структурального аналізу творів, а власне література губиться і розчиняється у поліфонії дискусій та інтерпретацій, однак об'єктивне сприйняття педагогічної прози Франка можливе лише за умови історичного мислення. Умовиводи франкознавців про свідоме педагогічне наповнення цих оповідань хай не прямо, але підтверджують тезу про дискурсивний характер Франкової малої прози, зокрема – оповідання «Борис Граб». Геніально обдарований від природи, унікальний Франко розвинув свій феномен неймовірною працездатністю, постійною роботою над собою, самоосвітою. Відповідно, всі ці риси літературного героя – ерудованість гімназиста Граба, етапи освіти, аналітизм мислення, критичність, триб світосприйняття, спосіб релаксування і ще багато інших рис корелюються із постаттю автора, хоча прямих паралелей проводити теж не варто – це занадто спрощує сенси тексту, про що писав сам Франко. Що ж до образу Міхонського, то через свого літературного протезе письменник реалізував юнацьку мрію про ідеального наставника-провідника, за допомогою якого міг би уникнути заплутаних «перехресних стежок» власного життєвого становлення, хаотичної літературної і загальної освіти у Дрогобицькій гімназії, пошуків чи вибору самоідентифікації на початках перебування у Львові. Тобто, в обох центральних образах оповідання є багато автобіографічних складників, хоч і не можна провести прямі паралелі з життям письменника, – радше варто говорити про протосюжет, про пропорції художнього і фактичного, реалізацію своєрідного ідейного топосу в художньому творі. В образі Бориса, окрім власне Франкових автобіографічних ознак (соціальне походження, темперамент, ерудованість, етапи освіти, аналітизм, критичність, триб світосприйняття, спосіб релаксування та ін.), безперечно є і риси, виписані з його колег та знайомих, а то й просто реалізоване право на *licentia poetica*. Міхонський же є збірним образом і реального вчителя Перемишльської гімназії, що й дав прізвисько літературному героєві, і компіляцією окремих індивідуальних рис характерів Франкових учителів (передусім І. Верхратського, М. Драгоманова) чи знайомих (Ф. Лімбах, «Гірчичне зерно»).

Також треба говорити про закономірну еволюцію споминів-причинок письменника в останній період життя й творчості, про дуалістичну природу більшості мемуарів Франка про роки свого навчання, у яких окремі елементи літературної фікції, виразна організація фабули, оцінки та судження з висоти часу, манера та стилістика оповіді засвідчують належність саме до автобіографічної прози. Передусім, – екстравертивної автобіографічної

прози, адже письменник більшою мірою фокусував увагу на оточенні, соціумі, а події його власної юності ставали своєрідним протосюжетом, на оцінку яких уже впливало зріле бачення власної долі, набуті та втрачені симпатії. У дидактичному оповіданні «Борис Граб» Франко зобразив традиційні й новаторські форми впливу на учнів, реалізував у художньому тексті оригінальні методологічні концепти навчання і виховання. Зокрема, наголосив на тому, що шкільна наука є лише першим етапом підготовки до всього подальшого самостійного життя, що головне завдання учителя у його спілкуванні з підопічними у школі і поза школою – «научити мізком рушити», приготувати їх до самоосвіти, критичного опанування знань. Актуальними й сьогодні є Франкові тези про те, що школа головню звертає увагу учнів на організацію і методику вивчення якнайбільшої кількості інформації, але ж це є лише першим етапом і суто інструментальною справою, що позбавлена загальнокультурних і педагогічних вартостей. Співпраця учителя та учня в позаурочний час, формування лектури для самостійного читання, вільне та нешаблонне обговорення прочитаних текстів, неформальне спілкування під час мандрівок, походів, у літніх таборах, участь у позаурочному шкільному житті, особистий приклад учителя для морального розвитку дитини – це лише окремі педагогічні аспекти, що їх осмислював Франко. План формування особистості гімназиста Бориса Граба, що його застосовував Франковий «ідеальний» учитель Міхонський, передбачав комплексну дидактичну і виховну взаємодію. Франкові педагогічні концепти, виражені через образи оповідання «Борис Граб», є актуальними і сьогодні, бо слушно стверджують, що набування літературних знань обов'язково мусить бути розумовим та емоційним тренінгом, давати змогу пережити великі моральні та інтелектуальні відкриття, розширювати горизонти особистості учня. Кількість, якість і спосіб комунікації з літературними текстами, що вивчають у школі чи гімназії, повинні бути такими, щоб учень мав потребу та бажання після закінчення школи бути читачем і надалі, щоб набути і пережити під час спілкування з художнім текстом мало своє практичне застосування у подальшому житті читача. «Ми з вами, як той біблійний Саул, що то пішов шукати загублених ослиць, а знайшов корону. Ми нібито ведемо вас шукати ослиць, ніби тих граматичних форм, алгебраїчних формул, історичних дат. А тим часом ні! Не о те ходить! Головна річ у тім, аби ви навчилися володіти своїм мізком» [6, 179], – стверджував літературний герой Франка, зазначаючи, що «<...>аж там, за дверима гімназії, почнеться те,

що має придатися тобі в житті, правдива наука. Тут усе лиш гімнастика, вироблювання здібностей, а з них найвища, найдорожча – здібність власного думання» [6, 179].

Отож, підсумовуючи попередньо тепер уже педагогічну діяльність Івана Франка загалом, можемо стверджувати лишень про його «позакурікулярний», «позапрограмний» доробок. Життєві перипетії не дали змоги реалізувати безпосередньо у навчальних закладах його намірів, але Франко «навчив» ціле покоління українців. Не можемо назвати його роботу «позакласною», адже це прерогатива педагогічного колективу, що здійснює дидактичні і навчальні функції з тими ж учнями в позаурочний час [4, 684–685]. Радше це сьогодні називають «Позашкільна освіта і виховання», яка «... здобувається громадянами у позаурочний час у позашкільних навчальних закладах та інших навчальних центрах...» [4, 685], однак варто пам'ятати, як зазначає польський дидакт Чеслав Купісевич, що «позаурочні заняття можуть разом мати, але не завжди, характер позашкільних занять, і навпаки. При такому підході позашкільні заняття є – поруч власне “шкільних” занять – другою істотною організаційною формою процесу навчання-учіння, що доповнює дидактично-виховну діяльність, яка провадиться на уроках» [1, 174]. У такому методологічному ракурсі педагогічну діяльність Івана Франка справді більш виправдано класифікувати як позапрограмну, адже тодішній Курікулум не передбачав того різноманіття форм і методів дидактичного впливу на найширші верстви суспільності. Загалом треба визнати, що педагогічна спадщина Франка, як і художня продукція, наукова методологія його літературознавчих, фольклористичних, етнографічних, соціологічних та інших досліджень, важко піддаються рубрикуванню, розкладанню за певними «шухлядками», адже мислитель часто йшов новаторськими, непротореними стежками, творив власні схеми і системи, а свої менторські інтенції реалізовував через: 1) Репетиторство у школі, гімназії й університеті; збирання бібліотеки, випозичання та обговорення книг, що утверджувало його лідерське інтелектуальне становище. 2) Участь у хорах, гімназійних і студентських товариствах; індивідуальне та групове спілкування на лоні природи під час численних природничих мандрівок та екскурсій. 3) Семінари, лекції на українознавчих курсах для молоді з материкової України за програмами наукового товариства імені Т. Шевченка, відчити у рамках освітніх програм «Просвіти», виступи на вічах, під час парламентських виборів, пізніше – читання власних текстів перед учасниками різноманітних українських

спільнот. 4) Безпосереднє спілкування із студентською молоддю на різноманітних зустрічах, ювілеях, спеціальних лекціях, у тому числі і неформальне у кав'ярнях, бібліотеках, редакціях; залучення до наукової праці гімназистів, студентів та вчителів через участь у виданнях і видавничих проєктах, які організовував і курував Франко. 5) Участь у написанні й обговоренні літературних портретів, видань художньої спадщини українських письменників-корифеїв, які становили основу шкільної лектури (до прикладу – Шевченкового видання творів), продукування історико-літературних оглядів і нарисів. 6) Написання близько півтора сотні статей, відгуків та рецензій з педагогічною проблематикою, у яких порушував питання методології і методики навчання, наповнення шкільних й університетських програм з української мови і літератури, навчальних підручників, становища учителя та інших актуальних педагогічних проблем. 7) Особистий моральний авторитет, приклад здорового

способу життя, поєднання інтелектуальної праці із фізичною, спортом та активним відпочинком; виховання і навчання власних дітей. 8) Художні твори, у яких створив цілу галерею образів педагогів і порушував різноманітні проблеми освіти.

У життєвій простороні Івана Франка педагогічна діяльність не стала основною царинною, однак здійснив він надзвичайно багато і, на жаль, його дидактичні уроки належним чином ще невідзискані. Завдяки ренесансному універсалізму таланту й інтелекту Франко здійснив своєрідний прорив на європейські і світові простори, у тому числі і педагогічні, залишившись органічно цілісним у своїх національних почуттях і самосвідомості. Не маючи змоги реалізувати своє бачення дидактики літератури у практичній навчальній роботі, мислитель активно ангажувався в освітній процес через участь в українських і загальноєвропейських проєктах та дискусіях про актуальні проблеми навчання і виховання молоді.

Список використаних джерел

1. Kupisiewicz C. Dydaktyka ogólna / Czesław Kupisiewicz. — Warszawa : Oficyna Wydawnicza Graf-Punkt, 2002. — Wydanie II. — 304 s.
2. Голод Р. Іван Франко та літературні напрями кінця XIX — початку XX століття / Роман Голод. — Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2005. — 284 с.
3. Денисюк І. «Не спитавши броду» як роман виховання / Іван Денисюк // Денисюк І. Літературознавчі та фольклористичні праці: у 3 т., 4 кн. — Львів : [У надзаг. : Львівський національний університет імені Івана Франка], 2005. — Т. 2: Франкознавчі дослідження. — С. 174—191.
4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 1040 с.
5. Микитюк В. Іван Франко і методика викладання української літератури : навчально-методичний посібник / Володимир Микитюк. — 2-ге вид., допов. — Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. — 268 с.
6. Франко І. Борис Граб / Іван Франко // Зібрання творів : у 50 т. Т. 18 / Іван Франко. — К. : Наук. думка, 1978. — С. 177—191.
7. Франко І. Гірчичне зерно (Із моїх споминів) / Іван Франко // Зібрання творів : у 50 т. Т. 21 / Іван Франко. — К. : Наук. думка, 1978. — С. 316—332.
8. Франко І. Не спитавши броду / Іван Франко // Зібрання творів : у 50 т. Т. 18 / Іван Франко. — К. : Наук. думка, 1977. — С. 325—463.
9. Якимович Б. З. Іван Франко — видавець: Книгознавчі та джерелознавчі аспекти / Богдан Якимович. — Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2006. — 691 с.

References

1. Kupisiewicz C. Dydaktyka ogólna / Czesław Kupisiewicz. — Warszawa : Oficyna Wydawnicza Graf-Punkt, 2002. — Wydanie II. — 304 p.
2. Holod R. Ivan Franko ta literaturni napriamy kintsia XIX — pochatku XX stolittia [Ivan Franko and literary trends of the late XIX and early XX centuries] / Roman Holod. — Ivano-Frankivsk : Lileia-NV, 2005. — 284 p.
3. Denysiuk I. «Nespytavshy brodu» yak roman vykhovannia [«Without asking about the ford» as a novel of upbringing] / Ivan Denysiuk // Denysiuk I. Literaturoznavchi ta folklorystychni pratsi: u 3 t., 4 kn. — Lviv : [U nadzah. : Lvivskiy natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka], 2005. — T. 2: Frankoznavchi doslidzhennia. — P. 174—191.
4. Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of Education] / Akad. ped. Nauk Ukrainy ; holovnyi red. V. H. Kremen. — K. : Yurinkom Inter, 2008. — 1040 p.
5. Mykytiuk V. Ivan Franko i metodyka vykladannia ukrainskoi literatury : navchalno-metodychnyi posibnyk [Ivan Franko and the teaching methodology of Ukrainian literature: a teaching manual] / Volodymyr Mykytiuk. — 2-he vyd., dopov. — Lviv : LNU imeni Ivana Franka, 2017. — 268 p.
6. Franko I. Borys Hrab [Borys Hrab] / Ivan Franko // Zibrannia tvoriv : u 50 t. T. 18 / Ivan Franko. — K. : Nauk. dumka, 1978. — P. 177—191.
7. Franko I. Hirchychne zerno (Iz moikh spomyniv) [Mustard Seed (From my remembrances)] / Ivan Franko // Zibrannia tvoriv : u 50 t. T. 21 / Ivan Franko. — K. : Nauk. dumka, 1978. — P. 316—332.
8. Franko I. Ne spytavshy brodu [Without asking about the ford] / Ivan Franko / Zibrannia tvoriv : u 50 t. T. 18 / Ivan Franko. — K. : Nauk. dumka, 1977. — P. 325—463.
9. Iakymovych B. Z. Ivan Franko — vydavets: knyhoznavchi ta dzhereloznavchi aspekty [Ivan Franko — publisher: Bibliography and source criticism aspects] / Bohdan Yakymovych. — Lviv : VTs LNU im. I. Franka, 2006. — 691 p.

Микитюк В. Формы и методы дидактического влияния Ивана Франка

В статье исследуется актуальность педагогической концептосферы Ивана Франка, демократизм и гуманизм его образовательного дискурса, целиком основанного на западноевропейском цивилизационном опыте. Украинская педагогика не освоила своевременно взгляды Франко на едукацию, его дидактические идеи, и сегодня все еще фигура мыслителя в истории национальной педагогики воспринимается шаблонно и тенденциозно. В статье доказано, что аксиологические цели и методы образования И. Франко эволюционировали постепенно. Исследовано позакурикулярную деятельность педагога, работу вне учебных заведений и учебных программ, классифицированы формы и методы педагогической работы Франко. Отмечено, что воспитать и сформировать национально сознательную личность можно только в своем национальном государстве.

Ключевые слова: История педагогики, Иван Франко, курикулум, методы педагогического воздействия, антиавторитарная педагогика, дискурсивная проза.

Mykytyuk V. Forms and methods of ivan franko's didactic impact

The article considers the actuality of Ivan Franko's pedagogical conceptual sphere, democracy and humanism in his educational discourse, which is entirely based on the Western European civilizational experience. Ukrainian pedagogics has not timely opened Ivan Franko's views on education, his didactic ideas, and today the figure of a thinker in the history of national pedagogics is perceived stereotyped and tendentious. The main problem of the reception of Ivan Franko's pedagogical heritage is the widespread practice of considering it as a constant as something unchanged. Meanwhile, the pedagogical paradigm of the scientist should be perceived only diachronic, in development. Productive for the pedagogical angle of the heritage mastering of the thinker is the periodization of the evolution of his ideological positions. It is proved in the article that Ivan Franko's axiological goals and methods of education evolved gradually. The extracurricular activities of the pedagogue, the activity outside the educational institutions and educational programs were studied; the forms and methods of Ivan Franko's pedagogical work were classified. It is proved in the scientific work that the conscious pedagogical filling of many prose texts, though not directly, but confirms the thesis about the discursive character of Ivan Franko's short prose, in particular the story «Borys Hrab», the novel «Without asking about the ford» the essay «Mustard Seed». The article argues that it is justified to classify Ivan Franko's pedagogical activities as extra-curricular, because the then curriculum did not envisage that diversity of forms and methods of didactic impact on the widest sections of society which were used by the scientist. It is also emphasized that a nationally conscious personality can be educated and formed only in his national state.

Key words: History of pedagogy, Ivan Franko, curriculum, methods of pedagogical influence, anti-authoritarian pedagogy, discursive prose.

Стаття надійшла до редколегії 14.12.2017